

BENĞİ

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi
BENĞİ World Journal of Yörük-Türkmen Studies

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/bengi>

ISSN: 2717-6584

Yörüklerin Yaşam Tarzı Life Style Of Yoruks

doi: 10.58646/bengi.1605445

Geliş/Received:

22.12.2024

Kabul/Accepted:

18.02.2025

Bekir Aygül*

Özet

Çalışma Türklerin kadim geleneğini devam ettiren ve çağımıza taşıyan Yörükler üzerinedir. Yörükler, Türkistan'dan Balkanlara Türk kültür ve değerlerini yaşatan; bu kültürel mirası muhafaza etme bilincinde olan ve toplumsal hafızanın en kuvvetli olduğu Türk topluluklarını oluşturmaktadır.

Çalışmada yörüklerin yaşam tarzı, gelenekleri, çadır kültürü, aile yaşamı, hayvancılık ve çadır odaklı yaşadıkları konar-göçerlik, yaylak-kışlak yaşamının detayları verilmiştir. Bu makalede Yörük kültürü ve tarihi üzerine literatüre katkı sunup zenginleştirmek hedeflenmiştir. Nitekim yapılan çalışmalar incelendiğinde son döneme kadar yeterli çalışmaların yapılmadığı görülmektedir. Yörük kültürü ve tarihi üzerine son dönemde (özellikle son yirmi yıldır) ilgi artmıştır. Ancak literatür incelendiğinde Yörük kültürü ve gelenekleri üzerine çalışmaların artması ve çeşitlenmesi gerekmektedir.

Çalışma ile anlaşılmıştır ki çadır ve hayvancılığa dayalı konar-göçer yaşam tarzı yörüklerin karakterinin ve kültürünün şekillenmesindeki en önemli aktörler olmuştur. Bir yörüğün karakterinin temel özellikleri nelerdir, yaylak-kışlak hayatının temel özellikleri nelerdir ve çadır bir yörüğün hayatında ne ifade etmektedir? Yörük çadırının temel özellikleri nelerdir? Sorularına cevap aranan makalede kaynaklardan ve saha çalışmalarından elde edilen bulgular paylaşarak çıkarımlarda bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yörük, Yörük Kültürü, Çadır, Çadır Kültürü, Yörük karakteri.

* **Sorumlu Yazar/Corresponding author:** Uzman, Serbest Araştırmacı, e-posta: bek11@hotmail.com, Orcid: 0009-0006-4833-1070.

Atf/Citation: Aygül, B. (2025). *Yörüklerin Yaşam Tarzı*. BENGİ Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2025 (1), 103-121.

Abstract

The study is about the Yoruks who continue the ancient tradition of the Turks and carry it to our age. Yoruks constitute the Turkish communities that keep Turkish culture and values alive from Turkestan to the Balkans; are conscious of preserving this cultural heritage and have the strongest social memory.

In the study, the details of the lifestyle, traditions, tent culture, family life, animal husbandry and tent-oriented nomadism, pasture-wintering life of the nomads are given. This article aims to contribute to and enrich the literature on Yoruk culture and history. As a matter of fact, when the studies are examined, it is seen that sufficient studies have not been carried out until the last period. Interest in Yoruk culture and history has increased recently (especially in the last twenty years). However, when the literature is examined, studies on Yoruk culture and traditions should be increased and diversified.

The study reveals that the tent and the nomadic lifestyle based on animal husbandry have been the most important actors in shaping the character and culture of the yoruks.

What are the main characteristics of a Yoruk's character, what are the main characteristics of the highland-wintering life and what does the tent mean in the life of a yoruk? What are the basic features of a yoruk tent? In this article, inferences were made by sharing the findings obtained from sources and field studies.

Keywords: Yoruk, Yoruk Culture, Tent, Tent Culture, Yoruk character.

Giriş

Milletler tarihi ile yaşar. Tarih olmadan gelecek yazılamaz. Tarihin içinde medeniyet ve kültür de vardır. Yarınlara daha emin adımlarla yürümemiz için kültürümüzün yaşatılması ve tanıtılması hayati derecede önem arz etmektedir. Yörükler ve Türkmenler, Orta Asya'dan Anadolu'ya göç eden Oğuz boylarındandır (Aygül, 2022; Kafesoğlu, 1998; Sümer, 1999). Oğuzlar en eski Türk kavimlerindenidir. (Gelekçi, 2004: s. 12) Oğuzlar hakkında bilgileri veren ilk kaynak Kaşgarlı Mahmud'dur. Kaşgarlı Mahmud eserinde Oğuzların yirmi iki boyunun ismini vermiştir (Kaşgarlı Mahmud, 2019: s. 354).

Türkmen adının kökeni hakkında çeşitli görüşler bulunmaktadır (Gelekçi, 2004: 13-14). Genel görüş Müslüman olan Oğuzlara Türkmen denildiğidir. Yörük adı ise Eröz'e göre Türkmen ile eş anlamlıdır (Eröz, 1991). Eröz eserinde "yörümek" fiilinden gelen bir isim olduğunu belirttiği Yörüklerin Anadolu'ya gelip yurt tutan Oğuz boylarını ifade ettiğini belirtir (Eröz, 1991). Bu konuda araştırma yapan Gelekçi de Yörüklerin Anadolu ve Rumeli'de konar-göçer yaşam süren Türk boyları olduklarını ifade etmiştir (Gelekçi, 2004: s. 15).

Oğuzların Üçoklar ve Bozoklar koluna mensup olan Yörükler, asırlarca süren topluluk halindeki yaşamlarıyla, özgürlük ve bağımsızlığına düşkün, teşkilatlı, hak ve adaleti gözeten bir topluluktur (Aygül, 2023; Ebu'l-Gazi Bahadır Han, 2009; Eröz, 1991; Refik, 1930; Yazıcızade, 2009).

Keçi Kılından veya Keçeden yapılan çadırlarında, yazın suyu ve otlığı bol serin yaylalarda, kışın ise ılık ve sıcak ovalarda yaşam süren Yörüklerde, en küçük birim olan aileden başlayarak yakın aileler birliğine sülale, sülaleler birliğine oba, obalar birliğine oymak (aşiret), oymaklar birliğine boy, boylar birliğine il yani devlet adı verilir (Kafesoğlu, 1998). Geçim kaynakları tarım, hayvancılık ve kervanlarla yapılan ticaret olan Yörükler, Türk tarihinin bilinen zamanlarından başlayarak günümüze kadar devam eden ve çadırda doğup çadırda büyüyen muazzam bir kültür inşa etmişlerdir (Aygül, 2019; Aygül, 2022; Aygül, 2023; Eröz, 1991). Bu muazzam kültür, tüm açıklığıyla, gizemi ve sır perdesi aralanarak gün yüzüne çıkarılmayı beklemektedir. Yörüklerin kuşaktan kuşağa aktararak gelen kültürleri yazılı olmasa da örf, adet, gelenek, görenek ve davranış biçimleri belirli kurallar manzumesi içermektedir. Bu kurallar Yörükler arasında yaşayarak devam edegelmiştir. Yörükler, bu kurallara uymayı Yörük şan ve şerefine gereği olarak bilirler.

Yörükler, Anadolu'nun yerleşim tarihinde, kültürünün oluşumunda önemli işlevler üstlenmişlerdir (Refik, 1930; Yazıcızâde Ali, 2009). Çağlar boyu süren yaşam biçimleriyle

milletimizin tarih, kültür ve medeniyetinde özel bir yere sahip olan Yörükler, geliştirdikleri çadır kültürüyle de insanlığa büyük hizmetlerde bulunmuşlardır.

Yörükler, Orta Asya'da başlayıp Anadolu'da devam eden ve yerleşik yaşama geçmeden önce yüzlerce yıl süren yaşamlarını yaylak, güzlek ve kışlaklarda geçirmişlerdir (Kafesoğlu, 1998). Barınak olarak coğrafi yapıya uyabilen, sıcak ve soğuk ortamlara elverişli, çabuk kurulup çabuk sökülebilen özelliği taşıyan çadırları kullanmışlardır. Gök kubbeyi devletin, çadırı da ailenin örtüsü olarak kabul etmişlerdir.

Yörüklerin evleri olan çadırları keçeden veya keçi kılından yapılır. Keçeden yapılan çadırlar genellikle koyun yününden elde edilir. Yılda iki kez; nisan ile temmuz veya ağustos aylarında kırılan koyunların yünleri yıkanır, temizlenir. Temizlenen yünler hallaçlanarak kabartma işlemine tabi tutulup tel tel ayrılır. Lifler haline getirilmiş yün, hasır kalıplara saçılıp, sıcak su ve sabunla nemlendirilir. Kalıpla beraber rulo haline getirilip, tepme ile sürekli dövülerek birbirine kenetlenmesi sağlanır. Daha sonra yıkama ve kurutma işlemine tabi tutularak keçe haline getirilir. Çadırın büyüklüğüne göre belirli sayıda keçe dikilerek çadırın çatısı ve duvarları elde edilir sonra direklere alınıp, çadır kurulur (Aygöl, 2019; Aygöl, 2022; Aygöl, 2023; Eröz, 1991). Bu yönüyle keçenin hammaddesi yün olduğu için “Keçe, Türklerin yarattığı ve geliştirdiği bir sanattır. Keçe imalatında da en usta millet Türklerdi.” (Baykara, 2007:137).

Kıl çadır ise; karakeçilerin kılının kırılması, taranması, eğrilmesi, dokunması ve yine kıldan yapılan iplerle dikilmesi sonucunda elde edilir.

Öncelikle kırılan kıllar taranıp, pisliklerden arındırıldıktan sonra kirmenlerde eğrilerek ip haline getirilip çiftlenir. Buna goğşama denir. Goğşanmış ipler ıstarlarda dokunup çul haline getirilir. Çadırın tavan ve duvarlarını oluşturacak çullar dokunduktan sonra, yere serilip, bir uçlarından yere çakılan ağaç kazıklara tutturulur diğer uçlarından kuvvetlice asılarak hepsinin uzunluğu denk hale getirilir. Denk hale gelen çullar çuvaldızlarla dikilir.

Çadırın kurulacağı yerin düz olması ve çadırın kapısının, rüzgâr esintisinin ters yönünde olmasına dikkat edilerek yer seçimi yapılır. Yer seçimi yapıldıktan sonra, çadırın çatısını ve duvarlarını oluşturan çullar, çadırın kurulacağı yere serilerek çevresine kazıklar çakılır ve bu kazıklar iplerle çadıra sabitlenir. Sabitlenen ipler çekilerek çadırın gergin olması sağlanır. Daha sonra gerilmiş çadırın altına sokulan direkler, kenarlardan başlamak üzere sırasıyla yükseltilir. Çadır, direk üzerine alındıktan sonra tamamen gerdirilir. Sital denilen ve çadırın çevresini oluşturan kısımlar da dikildikten sonra, son olarak yağmur sularının ve rüzgârın içeri girmemesi

için çadırın çevresine toprak ve taş yığılır. Çadırın etrafına sellik denilen arklar açılarak yağmur suyunun içeri girmesi önlenir.

Yörük çadırları en az üç direkli olur. Direkler iki metre uzunluğunda, sağlam ağaçlardan yapılır. Direk sayısı çadır sahibinin zenginliğine göre artar. Direklerin başında ağaçtan yapılan, adına çanak denen birer şapka bulunur. Çadırı yere bağlayan iplere çadır bağı denir. Üç direkli çadırın sekiz bağı bulunur.

Dikdörtgen biçimindeki çadırın ensiz olan yanlarını ortadan bağlayan iki bağa böğür bağı, arka ortadakine arka, öndeki bağa ön bağ, geride kalan ve köşedekilere pinti bağı denir.

Hemen her çadırın, harem odası ve aşevi olmak üzere ayrı ayrı bölmeleri olur. Buralar revak denilen dokuma perdelerle birbirinden ayrılır. Hayvanat çadırları ev çadırlarından daha sağlam sık ve kalın olarak dokunur.

Çadırların yapısından ve kuruluş biçiminden dolayı içerisi su almaz, yağın yağmurlar akar gider. Yazın gözenekleri kendiliğinden gevşer ve içerisi serin olur. Kışın ise tam aksine gözenekleri sıklaşır ve içerisi sıcak olur. Şiddetli esen rüzgârlara karşı dayanıklıdır. Çadırların dizilişi, topografik yapıya göre değişiklik arz eder. Genelde birbirlerine belirli bir mesafe aralığında kurulur. Yakın akrabaların oluşturduğu Sülale on beş-yirmi çadırdan oluşur. Sekiz-ona yakın Sülale bir Obayı, beş-on yakın Oba bir Oymağı (Aşiret), on-on beş Oymak da bir Boyu oluşturur.

Beş yüz ile bin beş yüz çadırdan oluşan Oymaklarda üç bin ile on bin kişi, bir Boyda ise yüz bini aşkın insan yaşar. Bir belde ve şehir nüfusunu yansıtan Oymaklar bazen bir Boydan fazla nüfusa sahip olmuşlardır. Durağan bir toplum yapısı özelliği taşımazlar. Oymaklarda yaşayan insanlar birbirleriyle, diğer aşiret ve boylarla sürekli ilişki halinde olup, kız alıp vermek suretiyle kaynaşmış haldedirler.

Yörüklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya gelişleri konusunda farklı görüşler olsa da kalabalık kitleler halindeki göçleri; Büyük Selçuklu Devleti Hakanı, Yörüklerin Sultanı Alparslan Gazinin Malazgirt Meydan Savaşında Bizanslıları yenmesi ile başlar. Malazgirt savaşında Alparslan Gazinin Ordusunun temelini oluşturan Yörükler, Bizans'ın askeri gücünü bertaraf ettikten sonra yakın akrabaları, aşiretleri ve boylarıyla Anadolu'ya akın akın gelmiştir (Sümer, 1999).

Anadolu Selçuklular ve Osmanlılar döneminde; Yörük aşiretlerinin yaylakları ve kışlakları tespit edilip belirli bir nizam sağlanmaya çalışıldı. Aşiretler bazen bu nizama uyarak bazen de nizamın dışına çıkarak, Anadolu'nun bereketli ovaları ve yaylalarında hayvan sürüleri ile yaşamaya devam ettiler (Yazıcızâde Ali, 2009).

Yörükler kendi aralarından seçtikleri Beyler vasıtasıyla yönetilirdi. Beyin, kâhya denilen yardımcısı ve aşiretin ileri gelenlerinden oluşan danışma ve karar alma heyeti vardı. Anadolu Selçukluları ve Osmanlılar, kanun ve nizama uyduğu sürece Yörüklerin yönetimine karışmamışlar, doğal yapılarını korumuşlardır. Yörüklerin kendi aralarından seçtikleri Beyleri Bey kabul etmişler, onlara saygı göstermişlerdir.

Osmanlılar döneminde, Devletle Aşiret arasındaki diyalogu sağlayan ve Bey tarafından atanıp Devlet Erkânı tarafından tanınan Yörük Kethüdası oluşturulurdu. Kethüdalar, bazı aşiretlerde aşiret beyi de olmuşlardı.

Çadır kültürü

Türkistan'dan başlayan ve Türklerin sosyal geçmişi ile eşit sayılan çadır, Moğollarca da benimsenmiş ve kıl çadırdan ziyade keçe türü ile İlhanlılara ve sonraki Türkmen devletlerine geçmiştir. Müslüman olsun veya olmasın Türkler, Türkmen diye tanınmıştır. Ama daha çok bunların sürekli dolaşanlarına yaylak ve kışlak yaşamını benimseyenlerine de Yörük denmektedir. (Aygöl, 2019; Aygöl, 2022; Aygöl, 2023).

Batı Yörükleri, bu arada Saruhan, Menteşe ve özellikle Aydın Beylikleri kışlak yaşamı yanında yaylak yaşayışı da devam ettirmişlerdi. Batı Anadolu'da keçe çadır yanında daha pratik olan kıl çadır türü çok yaygındır. Menderesler ve Gediz boylarında görülen Yörüklere dayanan Aydın Bey, "İl ve Ulus" sahibiydi. Maiyetlerinde epeyce Türkmen ve Yörük yaşam sürmekte idi. Ege'nin sıcaklarını yüksek dağlarda cenneti andıran yaylaklarda geçiren Yörükler, toğa veya keçe çadıra göre daha kullanışlı olan Kıl Çadırları tercih etmişlerdir. Böylece İl, Ulus ve Beylik birlikteliği devam ettirilmiştir (Gökbel ve Şölen, 1936).

1333'te Ege Bölgesi'nde gezi yapan Tancalı İbn Batûta yeri geldikçe bu çadırlardan söz etmiştir (İbn Battûta, 2015). Domaniç'i yaylak, Söğüt'ü kışlak olarak kullanan Osmanlılar, Kıl Çadır yaşamının en güzel örneklerini taşımışlardır (Yazıcızâde Ali, 2009). Otağ veya Keçe çadırdan değil de Kıl Çadırdan devlet kuran Türkler çoktur.

Türklerde çadır kültürü doğrudan göçebelik yaşamına dayanmaktadır. "Kışla, yayla, güzle arasında, aşiret halkının hayvanlarına mer'a temin etmek ve kendilerini de iklim şartlarına uydurmak için hayvanlarıyla birlikte mevsimden mevsime muntazam şekilde yaptıkları harekete Göç denir." (Eröz, 1991: 86). Başka bir deyişle göçebenin evi olan çadır, Türklerde başlı başına bir sanat eseri ve yaşam biçimi olarak gelişme göstermiştir.

Yörüklerin kullandıkları çadırlar ve onların döşemeleri Türk sanatının gelişmesinde ve birçok mimari yapının şekillenmesinde de ilham kaynağı olmuştur

Çadırların dünyada yerleşik düzene geçişte önemli bir etkisi olmuştur. Çoğunlukla dikkati çekmese de Türk evinin mekân organizasyonu ve oluşumunda Yörük çadırlarının doğrudan etkisi görülmektedir. Türk evinde, evin ana mekânını oluşturan sofa ile odalar arasındaki ilişki, Yörüklerin yaylalarda kurduğu grup halindeki oba çadırlarının düzenlemesine benzemektedir (Aygül, 2019; Aygül, 2022; Aygül, 2023; Eröz, 1991).

Hemen hemen her odanın içinde oturulabilir, yatılabilir, yemek pişirilebilir, yemek yenilebilir ve hatta yıkanılabilir. Bir odanın çok işlevli kullanılıyor olması, oda içindeki bütün eşyanın taşınabilir nitelikli olmasıyla sağlanmıştır.

Tıpkı Türk evlerinin bu kendine özgü biçimlenişinde olduğu gibi, Türk sanatının bütününe de Yörüklerin katkısı olmuş; göçebeliliğin çok renkli, hareketli ve sürekli yenilenen yaşam biçimleri bir ölçüde adeta Türk sanatının ve kültürünün ana karakteristiği haline almıştır.

Kıldan imal edilen çadır asırlardır Yörüklerin barkı olmuştur. Kıl Çadır düşünüldüğünde göçebe yaşam tarzına uygun bir pratiği ürünüdür ve Türklerin teşkilatçılığında bu yaşam tarzının önemli bir etkisi bulunmaktadır (Aygül, 2019; Aygül, 2022; Aygül, 2023; Eröz, 1991).

Yörüklerin Ana Karakterleri

Yörükler, yüce Yaraticının yardımıyla diğer toplumlara örnek olucu vasıflarla donatılmışlardır. Ana karakterlerini oluşturan bu özellikler, tarih boyunca nesilden nesile geçerek devam ede gelmiştir. Yörüklerin maddi ve manevi âlemlerinde derin fırtınalar koparan bu vasıflar, gerekli zaman ve şartlar oluştuğunda hemen zuhur eder (Aygül, 2023). Bunlar şu şekilde özetlenebilir:

1. Özgürlük ve Bağımsızlık Yörüklerin Ana Karakteridir

Özgürlük ve bağımsızlığın timsali olan Yörükler, tarihin hiçbir döneminde esaret altına girmemişler, fikren ve bedenen özgür bireyler olarak yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Kendi aralarından seçtikleri yöneticilerin yönetiminde hür yaşamayı asaletin gereği olarak kabul etmişlerdir. Bu vasıflarını; düşmanlarına karşı kazandıkları parlak zaferlerle tarihin altın sahifelerine kaydettirmişler, türkülerinde, kadınların el emeği ve göz nuru dökerek zevkle işledikleri işlemelerinde, dokumalarında ve efsanelerde yaşatmışlardır.

Konar-göçer Türk Oğuz Boylarının teşkil ettiği Karamanoğulları, Yörüklerin özgürlük-bağımsızlık tutkusu ve zulme karşı baş eğmeme karakterleri için önemli bir örnektir. XIII. yüzyılda Anadolu'da bulunan Türkmenler-Yörükler, Moğol tahakkümünden kurtulmak için mücadeleye başlamıştı. Anadolu'da Karamanoğulları, Moğollara karşı verdikleri mücadele ile ayrı bir yere ve öneme sahiptir. Onlar, Moğol baskısı ve zulmü karşısında yılmadan mücadele etmişlerdir (Adak, 2021). Bu yönleriyle Türklerin, Anadolu'daki Moğol zulmüne karşı

bağımsızlık sembolü olmuşlardır. Bu dönemde Anadolu’da Moğol zulmüne karşı mücadele eden yüzbinlerce savaşçı Türkmen’in varlığı kaynaklarda ve araştırmalarda ifade edilmiştir (Çetin, 2012).

İslam’ın bayraktarı, Türklüğün gururu olarak; Anayurtları Orta Asya’da ve Anadolu’da özgürce yaşamak adına kendilerinden sayıca fazla düşmanlarla savaşmışlar ve sayısız kahramanlık destanları yazmışlardır. Yaradılış, Alp Er Tunga, Şu, Oğuz Kağan, Bozkurt, Ergenekon, Türeyiş, Göç destanları, İslamiyet’in kabulünden sonra Satuk Buğra Han, Manas, Cengiz-name, Edige, Seyid Battal Gazi, Danişmend Gazi, Köroğlu destanları ve benzerlerine konu olmuş nice kahramanlıkları dilden dile, nesilden nesile aktararak gelmiş ve dünya var oldukça da yeni kahramanlıkları bitmek tükenmek bilmeden devam edecektir.

Diğer yandan, sahip oldukları ulvi değerlerle tarihin her döneminde kendilerinden söz ettirmişler, Türklere Anadolu’nun kapılarını açan Sultan Alparslan komutasında Malazgirt Meydan Muharebesi, İkinci Kılıçarslan liderliğinde Haçlılara karşı Miryokefalon savaşı ve Mustafa Kemal önderliğinde Anadolu’da verdikleri İstiklal Savaşı katkıları ile Türk İslam coğrafyasında tarihe yön vermişlerdir. Bugün için de tarihten gelen sorumluluklarının bilincindedirler.

Bunun yanında tarihi sorumluluklarının gereği olarak, Türk illerinde ve İslam âleminde vuku bulan hadiseler; hakanların, beylerin ve padişahların olağanüstü gayretleri; çekilen ızdıraplar ve düşmanlıklar çabuk duyularak obalarda yayılır. Bunlardan bazıları efsane olur, bazıları hikâye, bazıları da şiir, türkü, masal olup gönüllerde yaşayarak çağlar yolculuğuna devam eder.

2. Vatan Savunması ve Devleti Korumak Yörüklerin Asli Görevidir

Vatan bir yeri yurt tutmak, o toprağa yerleşmek anlamına gelmektedir ve bir milletin mukaddesatını, hatıralarını milli kültürü ile özdeşleştirmiş bir toprak parçasıdır (Mandaloğlu, 2024: 447-448). Eski Türklerde toprak kutsaldır. Bu nedenle Türklerin toplum ve siyasi yaşamında vatan kavramı önemli bir yer tutmaktadır (Özbey, 2019). Vatan toprağı terk edildiğinde karşılan tehlikelere Orhun Abidelerinde dikkat çekilmiştir (Ergin, 1999: 5 ve 17). Türk düşünce hayatında ve Türklerin bir topluluğu olan Yörüklerde “*hudut namustur*”, bu nedenle korunması gerekir. Türklerde devlet baba ile, vatan anne ile özdeşleştirilmiştir (Özbey, 2019: 254-255). Bu nedenle ne devletten ne de vatandan vazgeçilir. Nitekim Türkler özgür ve hükümler oldukları toprakları yurt edinmişlerdir (Koca, 2019). Yörükler konar-göçer yaşam biçiminin zorunlu kıldığı çadırlarını kendilerine yurt edinmişler ve yaylak-kışlak arasında geçen yaşamlarında çadırlarını kurdukları toprak parçasını kutsal vatan toprağı kabul etmişlerdir. Bu kutsal toprak parçasını korumak için gerektiğinde canlarını da feda etmişlerdir.

Nitekim tarihte bunun en yakın örneğini Yörüklerin Kuvâ-yı Milliye'yi desteklemesinde görmekteyiz. Zeybekler, Yörükler Aydın'da Kuvâ-yı Milliye'yi teşkil eden asli unsur olmuştur (Akkoyun, 1991). Böylece tarih boyunca Türk ailesi devlet ve ordunun temelini oluşturmuştur. Türk ve Yörük kültüründe anne ve babalarının güvenliği devletin güvenliğine ve başarısına bağlıdır (Ögel, 2020: 185).

Yörük beylerinden, ağalardan ve dedelerden nakledilenlere göre; geçmişte hakanlar, boy beyleri ve hatunlar, zaman zaman şölen denen ziyafetler verirlerdi. Bu ziyafetlere sadece boy beyleri değil ile mensup herkes katılarak gönlünce eğlenir ve yer içerdi. Dede Korkut, Oğuz ilinde Salur Kazanın yılda bir kez yağma ziyafeti verdiğini, Bozokların ve Üçokların bu şölene katıldıklarını aktarır (Gökyay, 1976). Bu ve benzeri etkinliklerle, Türk ilinde çok fakir ve çok zengin insan bırakılmadığı için sosyal sınıf ayrılığına hiçbir zaman meydan verilmemiştir.

Bunun yanında, devletin ayakta kalmasının yolunun ancak adaletle mümkün olabileceği herkes tarafından bilinir. Nitekim Türk hakimiyet anlayışını en iyi şekilde yansıtan Kutadgu Bilig'de devletin temelini adaletin teşkil ettiği ısrarla vurgulanır (Yusuf Has Hâcib, 1988).

3. Zulme Dur Demek Yörüklerin En Büyük Meziyetidir

Türkler tarihi süreçte insani değerleri benimsemiş, önemsemiş ve özümsemiştir. Bu değerlerden biri adalettir. Türk kültürüne ve siyasi hayatına dair kaleme alınan eserlerde adalete verilen önem dikkat çekmektedir (Kaya, 2023). “Hiçbir zaman zulmetme” diyen Yusuf Has Hâcib “Devletin temeli adalettir”, demiştir (Yusuf Has Hâcib, 1988).

Eski Türklerin yaşam tarzlarını en iyi özetleyen kaynaklardan biri olan Orhun Abideleri iyiliği vurgulayan öğütlerle doludur (Ergin, 1999). Açları doyurmayı, çıplağı giydirmeyi, fakiri korumayı, milleti gözetmeyi, kötülöklere karşı olmayı ifade eden bu Bengü taşlar Türklerin dolayısıyla Yörüklerin “töre”sini de tesis etmiştir.

Kaşgarlı Mahmud da eserinde iyi huylu olmayı öğütlerken (Kaşgarlı Mahmud, 2019); Yusuf Has Hâcib de iyilik için gayret et, kötülük etme, demiştir (Yusuf Has Hâcib, 1988). Özellikle Yusuf Has Hâcib'in eseri Kutadgu Bilig incelendiğinde ele alınan asıl konunun ideal insan modeli olduğu anlaşılmaktadır (Çakmak ve Tezcan, 2016). Burada formüle edilen ideal insan tipini ve bu yaşam tarzını günümüze kadar sürdüren Yörükler de iyilik etmeyi, kötülükten ve zulümden uzak durmayı kendilerine ilke edinmişlerdir.

4. Yörükler Haksızlığa Tahammül Göstermezler

Yörükler haksızlığa dayanamazlar. Hakkın haklıya ulaşması adına gerekli durumlarda ve imkânlar ölçüsünde her türlü mücadeleyi göze alırlar. Bazen eliyle bazen diliyle bazen de buğuz ederek tepkilerini ortaya koyarlar. Susmayı ise en büyük zulüm sayarlar.

Hak deyince akan sular durur diyerek ticari alışverişlerde kantarın topuzunun denk olmasına, yün, yapağı ve hayvan ticaretinde ve mal değişiminde hakkaniyetle hareket

edilmesine özen gösterirler. Devlete karşı yükümlülüğünü yerine getirmede, fakir fukaranın iâşesini karşılamada cömert davranırlar. Ne kendileri hak yer ne de kendi haklarını başkalarına yedirirler.

5. Güzel Ahlaklı Olmak Yörüklerin Özelliklerindedir

Edip Ahmed Yüknekî'nin eseri Türklerin İslamiyet'i seçtikten sonra kaleme alınan temel eserlerden biridir. Bu eserde ideal insan tipinin nasıl olması gerektiği hakkında kısa ve özlü bilgiler verilmektedir (Tokur, 2019). Yusuf Has Hâcib gibi Edip Ahmet bin Yüknekî de ahlaklı ve erdemli insan olmanın önemini vurgulamıştır. Dede Korktu Destanları da toplumda aile birliği, sevgi, dürüstlük, saygı, estetik, cesaret değerlerinin yanı sıra onurlu olma, dayanışma, vatanseverlik, cömertlik, merhamet, toplumsal ve dini değerlerin yer aldığını vurgulayan temel kültür kaynaklarından biridir (Deveci, Belet ve Türe, 2013). Bu eserler dışında birçok yazılı ve sözlü kaynaklar Türklerin ve konar-göçer Yörüklerin ideal insan ve toplum hayatına yön vermiştir. Bu ahlaki değerler çadır merkezli ve düzenli bir hayat süren Yörük obalarında görülür ve teşvik edilir. Bireysel ve toplu yaşamda, her türlü davranış ve ilişkilerde, İslam'ın getirdiği anlayışa uygun davranmak erkek ve kadınıyla tüm Yörüklerin ana özelliklerindedir. Çocukluk ve gençlik dönemlerinde Aile ve Obada örnek alınacak pek çok şahsiyetlerin mevcudiyeti, yanlışlığa karşı dur diyecek insanların çokluğu terbiye edici ana unsurlardandır. Nasıl ki, doğada yaşayan canlılar kendi yavrularını eğitiyor, türünün özelliklerine alıştırıyorsa, Oba yaşamı da genç kız, erkek ve çocuklara bu imkânı sağlamaktadır.

Obalarda, Peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v) in yaşamından örnekler verilerek sadece gençlerin değil, tüm Oba ve Oymakların güzel ahlakla donatılması için çaba sarf edilir.

6. Sevgi ve Saygı Gelenek ve Göreneklerin Ana Kaynağıdır

Yörükler, Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın, kendilerine sunduğu en ulvi değerlerden biri olarak gördükleri sevginin yeri olarak gönlü ve kalbi bilirler. Söyledikleri manilerde ve türkülerde sevginin her türlüşünü konu edinirler. Kalbin gıdasının sevgide saklı olduğuna inanırlar. Kuşlara, kurtlara tüm yaratılmışlara sevgiyle bakar, sevgiyle yaklaşır, yaşamı onlarla paylaşır, insanlarla sevgiyle muhabbet ederler. En derin Sevginin ilahi varlığa duyulan muhabbet ve bağlılık olduğuna, diğer sevgilerin onunla değer kazandığına inanırlar. “Yaratılanı severim Yaratandan ötürü” düsturu Yörüklerin sevgiden ne anladığını gösterir.

Saygı ise yine ilahi kaynaktan beslenir. İnsan olmanın onuru ve şanı saygı ile tezahür eder. Saygı olmadan hiçbir şeyin kadri ve kıymeti bilinmez. İnsana verilen en büyük değer saygıdır. Saygı duyulacak ne varsa hak ettiği saygı en içten ve en temiz olarak gösterilir.

Sahte sevgi ve saygı kabul edilmez. Sevginin sembolü gül, saygının sembolü ise Ata ve mabetlerdir.

7. Yörüklerde Aile Yaşamı

Yörüklerde aile; neslin devamı için zaruri görülen, bireylerin güvence kaynağı ve mutluluk ocağı olan hayati önemde bir kurumdur. İki türlü aile yapısı yaygındır. Birincisi anne, baba ve çocuklardan oluşan yapı, ikincisi ise, bu aileye dede ve ninenin katılımıyla genişleyen aile yapısıdır. Dede ve nine konumunda bulunanlar, nasihatleriyle evlatları ve torunları üzerinde gözetleyici ve yol gösterici durumundadırlar. Ayrıca ailenin birlik, beraberlik ve muhafazası hususunda her daim söz sahibidirler. Dede ve ninenin tembihleri ve nasihatleri evlatlar ve torunlar için emir kabul edilerek ona uymaya gayret edilir (Aygül, 2019; Aygül, 2022; Aygül, 2023).

Aile, dede ve ninenin yanı sıra mensubu olduğu sülale, oba ve aşiretin sevgi ve saygıya dayalı gözetimi altında yaşamını devam ettirir. Çocukların terbiyesinde özellikle sülalenin desteği söz konusudur. Bunun yanında aile zor duruma düştüğünde, bir musibet anında veya düğün, dernek ve cemiyet gibi etkinlikler düzenlendiğinde sülale, oba ve aşiret maddi ve manevi yönden aileye katkıda bulunur. Yalnız olmadıklarını hissettirirler.

Anne ve baba çocuklarını büyütüp evlendirdikten sonra, ihtiyarladıklarında kendilerine bakmaları için genellikle en küçük erkek evlatlarını yanında alıkoyarlar veyahut da gelinlerinin durumunu dikkate alarak erkek evlatlarından birini seçer hem onların çocuklarını büyütür hem de beraberce yaşamlarını sürdürürler.

Alınan kararlarda, iâşe temininde, çocukların büyüüp gelişmesi ve terbiyesinde ailenin tüm bireyleri ortaklaşa sorumluluk sahibidirler. Ailede erkek veya kadınlardan birisinin tek başına mutlak hâkimiyeti söz konusu değildir. Kafesoğlu'nun ifade ettiği gibi "*Türk devletlerinde hatunlar söz sahibi idiler.*" (Kafesoğlu, 1998: 270). Erkekler ve kadınlar bütün işlerde ortak hareket eder, yaş durumuna ve fiziki gücüne göre katkıda bulunurlar. Aile bireyleri her konuda, sevgi ve saygı çerçevesinde söz söylemeye, yanlış varsa düzeltmeye yetkilidir.

Türklerde dışarıdan evlenme (exogamy) yaygındır (Ögel, 2020: 183). Yörüklerde genellikle tek eşli evlilik yaygındır. İstisnai olarak, aileye, kadın çocuk veremiyorsa o zaman ikinci bir evlilik söz konusu olabilir. Erkeğin aldığı ikinci kadına kuma denir. Erkeğin hanımı kumaya razı olmazsa baba evine geri dönebilir. Ama genellikle evin hanımı kumaya razı olur. Kumadan çocuk doğarsa onu kendi çocuğu gibi sever ve büyümesine katkıda bulunur. Her iki hanım da ailenin ayrılmaz parçası haline gelirler. Çocuklar her ikisini de anne olarak kabul eder

ve yaşlandıklarında onlara bakarlar. Her halükârda aile çocuk sahibi olamıyorsa, akrabalarından birisinin çocuğu evlat edinilir (Aygöl, 2019; Aygöl, 2022; Aygöl, 2023; Eröz, 1991).

Boşanma olaylarına çok nadir rastlanır. Ailenin dağılması söz konusuysa evvela Obada saygınlığı olan ve sözü dinlenen kişiler, Yörük Kocaları, Bacı beyler arabulucu olarak devreye girerler. Eşler arasındaki sorunlar giderilmeye çalışılır. Arabulucuların ikna çalışmaları fayda vermezse o zaman boşanma gerçekleşir.

8. Kadın ve Erkeklerin Sorumlulukları

Yörüklerde kadının özel bir yeri vardır. Kadın, ana olmanın yanında hayatın tüm alanlarında erkekleriyle diz dize, omuz omuza her türlü sosyal ve ekonomik mücadelede bir ve beraberdirler. Ailenin ihtiyacı olan yufka ekmeğini atar, yemek pişirir. Çadırı; işlediği süslemelerle süsler, içini ve etrafını temiz tutar. Koyun ve keçi sürülerini sağar, deve güder, yağ ve peynir yapar, ıstar dokur, işleme yapar. Kendisini ailesine ve çocuklarına feda eder, fedakârlığının hattı hududu yoktur. Bunun yanında ata, eşeğe, deveye binmesini bilir, iyi silah kullanır. Ailenin varlığına yönelik tehdit edici ağız kavgası ve dövüş gibi durumlarda silahını, kılıcını, değneğini hazır tutar, kocasıyla birlikte korkusuzca hasımlarına saldırır. Vatan savunmasında ve devleti korumada erkeğiyle omuz omuza mücadelede yer alır (Aygöl, 2019; Aygöl, 2022; Aygöl, 2023; Aygöl, 2024).

Kadın, her işte kocasının yanında olur ve daima onun destekçisidir. Kocasını ve çocuklarını, gökteki kartalların kanatları gibi sarıp sarmalar ve muhafaza eder. Kadın erkeğin namusudur. Kadın, namusunu korumada, erkeğinin şan ve şerefini yükseltmekte en önemli sorumluluk sahibidir. Yörük kadını erkeğini yere baktırmaz, namusuna leke getirmez. Namus söz konusu olduğunda ölümü göze alır.

Yörük kadını; ailenin mutluluğunun ana dayanağıdır. Çocuklarının ve kocasının giyim kuşamında, temizliğinde, toplumda itibarının korunmasında önemli rol oynar. Cemiyette kocasıyla beraber bulunduğu anlarda dikkat çekmeden kocasından gözlerini ayırmaz, onun konuşmalarına, davranışlarına, işaretlerine dikkat eder. Onu toplum önünde mahcup edecek, küçük düşürecek konuşma ve davranışlardan uzak durur. Kocasının özel sırlarını kimseyle paylaşmaz. Kadınlar, yolda yürürken büyüklerin yolunu asla kesmezler. Bu adet toplum nazarında ehemmiyetle üzerinde durulan bir husustur. Yaşlı, genç fark etmez yolda erkeklerle karşılaşan kadın, saygı gereği erkeğin yolunu kesip geçmez, önce onun geçmesini bekler o geçtikten sonra kendisi yoluna devam eder.

Kadınlar, herhangi bir cemiyette veya ziyarete buldukları ortamlarda kendilerinden daha yaşlılar varsa onlardan daha yüksek yerde oturmaz, bacak bacak üstüne atmaz, uygun bir

yere diz çökerek otururlar. Büyüklerden izin almadan söze başlamaz, kendisine herhangi bir şey sorarlarsa o zaman söz alırlar. Kadın buna uymaz, ikide bir söze karışırsa bu davranış ayıplanır, büyük saygısızlık olarak görülür ve kınanır. Kadın, bu tip yerlerde belli bir edep ve adap içerisinde sessizce konuşulanları dinler. Müdahale edilmesi gereken durumlarda büyüklerden izin alarak söze başlar ve söyleyeceği ne varsa hiç çekinmeden söyler. İftiradan uzak durur. Mevzu kocası veya yakınlarıyla ilgiliyse onların haklarını savunur ve korur. Haksızlığa karşı tahammül göstermez. Cevabını anında verir. Dini duyguları sağlamdır. İbadetini aksatmaz. Sabah namazını kıldıktan sonra, güneş üzerine doğmadan yatağından kalkar ve kahvaltıyı hazırlayarak yeni güne başlar.

Yörük erkeği; mensubu olduğu aşiretin, obanın, ailenin gururu, istikbali ve direğidir. Aileyi; iç ve dış tehditlere karşı koruyup kollamak, geçimini sağlamak erkeğin ana görevlerindedir. Erkek, hanımına sevgiyle muamele eder. Onun narin olduğunu bilir, kırıcı davranışlardan ve şiddetten uzak durur. Gönlünü hoş tutmaya çalışır. Dertlerini paylaşır. Karısına hem güvenir hem de ona güven verir. Dost ve düşman karşısında mutlu, sağlıklı, güçlü olduklarını konuşmaları ve davranışlarıyla hissettirirler (Aygül, 2019; Aygül, 2022; Aygül, 2023; Aygül, 2024).

Erkek, ailenin yanı sıra sülale, oba ve aşiretin varlığına yönelik tehditlere karşı; her daim kendini feda etmeye hazırdır. Canla başla obasını savunur. Devletin varlığına yönelik saldırılara karşı milis kuvvet olarak savaşır. Her türlü saldırı ve savaş sanatını bilir. İmkânlar nispetinde içinde bulunduğu zamanın silahlarını ok, yay, kılıç ve daha sonraları bunların yerine geçen ateşli silahları temin eder, bu konudaki gelişmelere ayak uydurur. Ata, eşeğe, deveye iyi biner. At üzerinde savaş sanatının her türlüşünü icra etmede uzmandır. Sapan atmada maharet sahibidir.

Ailenin namusunu korur. Hanımına ve ailesine kem gözle bakılmasına müsaade etmez. Namus söz konusu olduğunda, namusunu korumak için, her türlü savunma ve saldırıyı düzenlemekte acımasızdır. Bu uğurda ölümü göze alır. Aileyi kimseye muhtaç etmemek için gece gündüz çalışır. Koyun, keçi, deve vb. geçim kaynaklarının sayısını artırmaya gayret eder. Malına ve mülküne canı gibi bakar, onları muhafaza etmek için durmak dinlenmek bilmez.

9. Yörüklerde Sosyal Yaşam

“Kışla, yayla, güzle arasında, aşiret halkının hayvanlarına mer’a temin etmek ve kendilerini de iklim şartlarına uydurmak için hayvanlarıyla birlikte mevsimden mevsime muntazam şekilde yaptıkları harekete Göç denir.” (Eröz, 1991: 86). Göç ve çadır olgusu yörük hayatının merkezindedir. Yörükler obalar halinde yaşarlar. Canlı sosyal yaşamları, köklü

geçmişlerinden süzülerek gelen ulvi değerlerden beslenir. Yaylak, güzlek ve kışlaklar arasında sürekli hareket halinde olduklarından dinamik bir yapıya sahiptirler. Türkler tarihleri incelendiğinde hayvan sürüleriyle ve otlaklarıyla kendi kendilerine yetebilen bir yaşam tarzı benimsemişlerdir. “Sürekli hareket halinde, doğayla uyumlu bir konar-göçer bozkır kültürü meydana getirmişlerdir.” (Adak, 2021: 504). Bu nedenle durağan bir toplum yapısı özelliği taşımazlar. İnsani ve ulvi değerlere sıkı sıkıya bağlılıkları ve doğa şartları, mücadele kabiliyetlerini geliştirmiştir. Devamlı olarak yılın dört ayı yaylaklarda, dört ayı kışlaklarda iki ayı güzleklerde geriye kalan iki ayı da göç ile geçer. Önceleri kışlak ve yaylaklar birbirlerinden çok uzak mesafede iken daha sonraları otlakların azalması, devletin yerleştirme politikaları vb. sebeplerle birbirlerine daha yakın mesafede kışlak ve yaylaklarda yaşamışlardır.

Türk sosyal hayatının ve iktisadî hayatının temeli de konar-göçer hayvancılığa dayanıyordu. Türklerin ve Yörüklerin beslediği hayvan türlerinin en başta gelenleri at ve koyundu. Yörüklerin başlıca yiyeceği hayvanlarından elde ettiği et yemekleriydi. Giyim kuşamları da hayvanlarının deri ve yünlerinden yapılmaktaydı. Madencilik ve demircilikte özellikle savaş araç ve gereçlerinde ileri bir düzey tekniğe sahiptiler (Gömeç, 2006: 83-99).

10. Yörüklerde Estetiklik ve Sanat

Yörükler çadırlarını zevkle döşerler. Kadınlar tarafından Istarlarda rengârenk desenlerle dokunan yastıklar çadırlara ferahlık kazandırır. Yaşlılar sırtlarını yastığa dayayıp, gerinmekten hoşlanırlar (Aygöl, 2019; Aygöl, 2022; Aygöl, 2023; Aygöl, 2024).

Çadırın içinde tabana hasır, hasırın üzerine kenarları mor çiçek motifleri ve av hayvanlarının sembolleri işlenmiş keçeler yazılır. Keçenin üstüne kürk ve döşekler konur. Keçenin bittiği yerden itibaren uç taraflara doğru kilimler, dışarıya oturmak isteyenlerin altına da çullar serilir.

Çadırın iç kenarlarına duvar yastıkları sıralanır. Yastıkların birazcık üstünden başlayarak çadırın tavanına kadar yükselen ve çadırın yan kısımlarını boydan boya kaplayan, her birisi el emeği göz nuru ile bezenmiş oyalar ve dokumalarla süslenir. Göz kamaştırıcı hayvan ve çiçek işlemeli rengârenk desenler birbirleriyle uyumludurlar. Kocaman bir kültürün parçasını temsil ederler (Aygöl, 2019; Aygöl, 2022; Aygöl, 2023; Aygöl, 2024).

Çadırlarda yaşamaktan haz alan Yörüklerde yaylalar, bir nefes bir sıhhat gibi önemlidir. Kışlaklarda Cemrelerin havaya, suya ve toprağa düşmesinden itibaren, kış mevsiminin eziyeti sona erer ve bahar bereketi ile gülen yüzünü göstermeye başlar. Kuzular süttten kesilip otlaklarda yayılır. Sürülerdeki hayvanların enlemeleri (damgalama) tamamlanır. Obalarda

erkekler, kadınlar, çoluk çocuk herkes yayla özlemiyle yanıp tutuşurlar ve yavaş yavaş göç hazırlığına girişilir.

Öncelikle çadırlar onarılıp eskiyen bölümleri yenilenir. Kilim, keçe, minder, halı, yastık ve kullanılan her türlü kap kacak, giyim eşyaları, ala ve yoz çuvallar tek tek elden geçirilir; hayvanların gereçleri, develerin havutları, kolonlar, yularlar, dizginler tamir edilir.

Kadınlar göç için, bol miktarda yufka ekmeği atar, çörek pişirirler. Göç sırasında yenilebilecek ne varsa hepsini hazırlayıp istif ederler. Derlenme ve toparlanma işlemi biter bitmez yükler tutulur. Istarlarda dokunmuş çuvallara yiyecekler yerleştirilip, denkler çatılır. Gelinler ve kızlar yeni elbiselerini giyip süslenirler.

Develerin ön bacaklarının üstüne “Gübüdük”, bunun yukarisına “Kös”, yuların iki yanına “Kulak” adı verilen çanlar asılır. Göç eşyaları yüklenerek üzerlerine kilimler örtülüp kolonlarla bağlanır. Katarbaşı olarak genellikle gelinlik kızlar seçilir. Bu seçim o kızın evlenme çağına geldiğinin işaretidir. Katarı çekecek olan Maya; kilimler, halılar ve örmelerle süslenir. Onu güdecek kız, başını kır çiçekleriyle donatır, eline süslenmiş hayvanın yularını alıp göçün başında yürür.

Önde “lök” olmak üzere develer arka arkaya bağlanır ve göç yolculuğu başlar. Tüm Oba yeni gelinler veya kızların Katarbaşılığında katar katar develeriyle yola düzülür. Göç sırasında koyunların başında erkekler, kuzuların başında çocuklar ve genç kızlar bulunur. Öncüler tarafından da göç sırasında konalga yerleri tespit edilir ve günlerce süren yolculuktan sonra mayıs ayında yaylalara varılır. Bu şekilde sürekli, kışlıktan yaylağa, yaylaktan güzlüğe, güzlekten kışlağa doğru göç devam eder. Her göçten evvel göç hazırlıkları mutlaka yapılır.

Yaylalar, davar sürülerinin serbestçe hareket edebilecekleri az meyilli yuvarlak sırtlarla doludur. Otlakları bol olan düzlüklerde zaman zaman sert rüzgarlar eser. Güneşin yükseltiden dolayı yakıcılığı olsa da hava hoş bir serinlik verir buralarda. Suyu, havası, burcu burcu kokan rengârenk çiçekleri insanlara doyumsuz anlar yaşatırlar.

Yörüklerin dört ay kaldıkları yaylaklar, tabii güzelliklerinin yanı sıra kültürel ve sosyal hareketliliğin yoğun olarak yaşandığı merkez durumundadırlar. Bilgi akışının süratle sağlandığı, Bilgin ve Âlimlerin sürekli uğrak yerleridir.

Yörükler ağustos ayının bitimiyle birlikte yaylakları bırakıp güzleklere göç ederler. Güzlekler, yaylalardan daha alçalarda konaklama yerleridir. Bu yerlere güz mevsimi geçirildiği için güzlek denir.

Güzün, yayladakinin aksine, sürülerin otlayabilecekleri yerin konumuna göre çadırlar yer değiştirir, kurulup tekrar sökülür. Bu durum Yörüklere zahmetli gelmez. Çünkü yaşamları

böyledir. Onlar, tabiatın zorluklarından zevk almasını becermişlerdir. Bundan daha iyi bir hayat şartı ne görmüşler ne de duymuşlardır. Sabit bir yere çakılı kalarak yaşamak, onlar için ölümden beterdir (Aygöl, 2019; Aygöl, 2022; Aygöl, 2023; Aygöl, 2024).

Güz mevsimi aynı zamanda, anaların ve bacıların yaylada hazırladıkları yağlar, çökelekler, peynirler; erkeklerin kırkımdan elde ettikleri yün ve yapağuların, toklu, teke ve koçların satım zamanıdır. Satımdan elde edilen kazançlarla borçlar ödenir, düğünler yapılır, kışlık ihtiyaçlar giderilir. Buğday, un, bakliyat ve kuru gıdalar kışlık için stok edilir.

Kışlaklar ise, Yörüklerin sürüleri ve develeriyle birlikte kışı güvenli ve rahat geçirebilecekleri yerlerdir. Kışlaklarda çadırların kurulacağı yerlerin seçimi çok önemlidir. Esen sert rüzgârlara karşı kuytu yerleri bulmak, bunun yanında yağın yağmurlarda sel baskınlarına maruz kalmamak için az meyilli yerleri tespit etmek ve hareket alanlarının olabildiğince geniş olmasına dikkat ederek seçim yapmak hemen her çadır sahibinin bilmesi gereken hususlardır. Bu öteden beri tecrübe edindikleri ve uzmanlaştıkları konulardır. Nasıl ki, canlı türlerin bir kısmı kışı geçirmek için daha ılıman yerlere göç ediyor, bir kısmı kış uykusuna yatıyor, kurt, çakal, tilki, sansar, ayı vb. gibi bir kısım canlılar da kayalıklarda, mağaralarda ve ağaç kovuklarında yuva kurup hem kendilerini hem de yavrularını muhafaza etmek, açlık sıkıntısı çekmemek için yoğun çaba sarf ediyorlarsa, Yörük kadını ve erkeği de çetin kış şartlarında ayakta kalmak ve yaşamlarını devam ettirebilmek için her türlü önlemi almak durumundadırlar. Sadece tabiat şartlarına karşı değil, yırtıcı yaban hayvanlarına ve hasımları varsa onlara karşı da tedbirli olmak zorundadırlar.

Kışlağa gelindiğinde çadırlar kurulur. Genç kızların ve gelinlerin göz nuru, el emeği ile hazırladıkları işlemlerle çadırlar süslenir, nazar ve kem gözlere karşı iplere dizilmiş üzerlikler asılır, keçeler yazılır. Un, bulgur ve kuru gıda yüklü çuvallar çadırın içine bir dizi halinde sıralanır. Kışlık giysiler çuvallardan çıkarılır, ocaklar yakıma hazır hale getirilir. Yağın yağmur suları içeri girmesin diye çadırların etrafı sellikle çevrelenir. Develer serbest bırakılır.

Genç erkekler, kışa hazırlık için vakit kaybetmeden odun toplamaya giderler. Yaş ağaçlara, taze fidanlara zarar vermektense hicap duyduklarından kurumuş ağaçlardan faydalanırlar. Yakacak odunları ayrı, çit için sırıkları ve çalıkları ayrı ayrı istif ederler. Durmak, dinlenmek diye bir düşünce kimsenin aklının ucundan bile geçmez. Çünkü çalışmadan, didinmeden rahat yüzü görülemeyeceğinin herkes bilincindedir. Bu yüzden hemen her çadırda hareketlilik hat safhadadır. Çok kısa bir zaman diliminde kışlaklarda tertip düzen kurulur.

Kışlaklarda kış mevsimi akıp geçerken gündüzleri kısa geceleri ise uzundur. Bu uzun gecelerde gençler, ihtiyarlar, çocuklar, kadınlar diğer komşu obalara, çadırlara sık sık

misafirlğe gider, kendileri de misafir kabul ederler. Bu ziyaretlerde yavaş yavaş yanan odun ateşinin aydınlığında ve sıcaklığında eğlenceler düzenlenir, türlü oyunlar oynanır, sohbetler edilir (Aygül, 2019; Aygül, 2022; Aygül, 2023; Aygül, 2024).

Sonuç

Yüzlerce yıldır özünden, benliğinden kopmadan geleneklerini, milli manevi değerlerini yaşatan Yörüklerin Anadolu sevgisi onları birer yiğit, birer kızan, birer efe, birer kahraman yapmıştır. Yörükler sevgi insanıdır. Yörük insanı kullandığı eşyadan, yeryüzündeki tüm canlılara kadar her şeye sevgiyle bakar, sevgiyle yaklaşır. Sevgi olmadan Yörükler yaşayamaz. Onların en büyük meziyeti sevgidir.

Yörükler dertlidir. Eş, dost ve akrabaların dertleriyle dertlenirler. Uzak yakın tüm dostların, tüm insanlığın derdi onların da derdidir. Kimsesizlere kucak açmak, gariplere sığınak olmak, çaresizlere çare olmak onların vazgeçilmez özelliklerindedir. Cenab-ı Allah tarafından bahşedilen bu hasletler, onları daima yüceltmıştır. Velhasıl; Yörük obaları yardımlaşmanın, dayanışmanın, kardeşlik ve dostluğun, bolluk ve bereketin, vatan ve millet için çarpan yüreklerin diyarıdır.

Yörük; özüyle, sözüyle, duasıyla, üzerinde gökkuşağının renklerini taşıyan yağlık ve poşusuyla, insanı insan yapan tüm değerleri içinde barındıran; candır, dosttur.

Yörük; her cephede en önden giden, bayrağına, vatanına, milletine son derece sadık ve vatani milleti için gece gündüz çalışandır.

Aziz milletimizin istiklal ve istikbali ne zaman tehlike ile karşı karşıya kaldıysa milletimizi tehlikeden kurtaracak bir lider mutlaka çıkmıştır. Bu liderler de hep Türkün özü olan Yörüklerden çıkmıştır. Selçuklu Devletinin Kurucusu Selçuk Bey, Osmanlı İmparatorluğunun Kurucusu Osman Gazi ve Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk hepsi Yörüktür. Kurtuluş savaşında kahramanlıkları ile nam salmış Yörük Ali Efe Yörüktür. Bütün bu liderler Yörük kültürü ile yoğrulmuş büyük kahramanlardır.

Bugün, yörüklerin ve aydınların bir görevi de binlerce yıldan beri aktararak gelen Yörüklere has bu hasletleri diri tutmak, yaşatmak, bizden sonraki nesillere aktarmaktır. Bu bilinçle hareket etmek tüm Yörük evlatlarının omuzlarına yüklenmiş asli bir görevdir.

Çalışmaya Yörük ozanlarının atası Dedem Korkut'un duasıyla son verelim (Gökyay, 1976: 248):

*“Ak sakallı babanın yeri cennet olsun
Ak pürçekli ananın yeri cennet olsun
Ahir sonu arı imandan ayırmasın
Kadir Tanrı seni namerde muhtaç eylesin.”*

Kaynakça

- Adak, M. (2021). Coğrafyanın Karamanoğulları'nın Siyasî Hayatına Etkisi. Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Dergisi (14), 313-344. <https://doi.org/10.23897/usad.961374>
- Adak, M. (2021). Coğrafyanın Türk Kültürüne Etkileri Hakkında. Türk Kültürü Araştırmaları I içinde, Ed. Alev Duran ve Gökçen Çatlı Özen, s. 491-506. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Akkoyun, T. (1991). Aydın Kuvâ-yı Milliyesi'nin Bazı Faaliyetleri ve Mustafa Kemal Paşa'nın Teşekkürü. Tarih İncelemeleri Dergisi, 6(1), 183-209.
- Aygöl, B. (2019). Çadırın Gözü, Yeniden Doğuş. Aydın: Tuna Matbaacılık.
- Aygöl, B. (2022). Çadırın Işığı, Orta Asya'dan Anadolu'ya esen Yörük Rüzgârı. Aydın: Cemre Ofset.
- Aygöl, B. (2023). Çadırın Gizemi (Yörüklerin Anayasası). Aydın: Cemre Ofset.
- Aygöl, B. (2024). Varoluş Destanı. Aydın: Cemre Ofset.
- Baykara, T. (2007). Türk Kültürü. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Çakmak, M. A., ve Tezcan, R. (2016). Kutadgu Bilig'e Göre Türklerde Adalet Anlayışı. Akademik Hassasiyetler, 3(5), 177-183.
- ÇETİN, H. (2012). İlhanlı Hâkimiyeti Altında Anadolu'da Siyasetin Temel Dinamiği: Göçebe Moğol-Türkmen Çatışması. Journal of Turkish Studies, (2012), 7/4, 1203-1216.
- Deveci, H., Belet, D., ve Türe, H. (2013). Dede Korkut Hikayelerinde Yer Alan Değerler. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 12(46), 294-321.
- Ebu'l-Gazi Bahadır Han. (2009). Türk'ün Soy Ağacı (Türk Şeceresi). Çev. Rıza Nur ve Yunus Yiğit. İstanbul: İlgî Kültür Sanat Yayıncılık.
- Ergin, M. (1999). Orhun Abideleri, 23. Baskı, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Eröz, M. (1991). Yörükler. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Gelekçi, C. (2004). Türk Kültüründe Oğuz-Türkmen-Yörük Kavramları. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD) (1), 9-18.
- Gökbil, A. ve Şölen, H. (1936). Aydın İli Tarihi. İstanbul: Ahmet İhsan Basımevi.
- Gökyay, O. Ş. (1976). Dede Korkut Hikayeleri. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Gömeç, S. (2006). Türk Kültürünün Ana Hatları. Ankara: Akçağ Yayınları.
- İbn Battûta. (2015). İbn Battûta Seyahatnâmesi. Çev. A. Sait Aykut. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kafesoğlu, İ. (1998). Türk Millî Kültürü. İstanbul: Ötüken Yayınevi.

- Kaya, S. (2023). Türklerde Adalet ve İyilik (Faydacılık) Değerleri Üzerine Bir İnceleme (X-XI. Yüzyıl). *Katre Uluslararası İnsan Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 60-73. <https://doi.org/10.53427/katre.1395330>
- Koca, S. (2019), *Türk Kültürünün Temelleri*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Mahmud el-Kâşgarî (Kaşgarlı Mahmud). (2019). *Dîvânu Lugâti't-Türk*, Çev: Mustafa S. Kaçalın, İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.
- Mandaloğlu, M. (2024). Eski Türklerde Vatan Anlayışının Devlet Yönetimi, Sosyal Hayat ve Hukuki Açından Değerlendirilmesi. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*. 24(2), 446-57.
- Ögel, B. (2020). *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Özbek, K. (2019). Modern Türkiye’de Sınırlar ve Sınırın Sosyolojik İnşası. *Sosyoloji Dergisi* (40), 239-264.
- Refik, A. (1930). *Anadolu’da Türk Aşiretleri (966-1200)*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Sümer, F. (1999). *Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri, Boy Teşkilatı, Destanları*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Tokur, B. (2019). Ahlaki Çözülme, İdeal İnsan ve Hayatın Anlamı Bağlamında Atebetü'l-Hakâyık. *Bilimname*, (40), 173-194. <https://doi.org/10.28949/bilimname.597315>
- Yazıcızâde Ali. (2009). *Tevârîh-i Âl-i Selçuk*. (Haz. Abdullah Bakır). İstanbul: Çamlıca Yayınevi.
- Yusuf Has Hâcib. (1988). *Kutadgu Bilig*. Çev. Reşid Rahmeti Arat. Ankara: Türk Tarih Kurumu.